

Kontrasteja

Saarikettu
Skrjabin
Koskinen
Bartók

To 28.1.2021 klo 19.00
Kaustinen-Sali, Kansantaiteenkeskus

Juho Pohjonen, piano
Lauri Sallinen, klarinetti
Kaija Saarikettu, viulu

Kaija Saarikettu (1957-):

Terra klarinetille, viululle ja pianolle

Aleksandr Skrjabin (1872-1915):

Sonaatti pianolle nro 6 opus 62

Modéré: mystérieux, concentré

Juha T. Koskinen (1972-):

Dream Transmission klarinetille

2. osa Equality

Heart of Light klarinetille, viululle ja pianolle (kantaesitys)

Béla Bartók:

Kontrasteja klarinetille, viululle ja pianolle

Verbunkos

Pihenő

Sebes

TERRA klarinetille, viululle ja pianolle (2016)

Maa on muovaavien voimien näkyvää tulosta, muutosta.

TERRA on yksiosainen sävellyks, mutta se jakautuu selkein leikkauksin karaktereiltaan vastakohtaisiin jaksoihin, segmentteihin. Alun painavat elementit muuntuvat sävellyksen edetessä virtailevammiksi, ilmavammiksi ja säteilevämmiksi.

Kaija Saarikettu

Alexandr Skrjabin: Sonaatti pianolle nro 6 opus 62 (1911)

Alexandr Skrjabin (1872–1915) oli aikansa venäläisen musiikin originelli mystikko: mm. filosofiasta, teosofiasta ja okkultismista sekä värien ja äänten suhteesta eli synestesiasta kiinnostunut säveltäjä, joka koki olevansa ekstaasin välikappale ihmiskunnalle. Yksinomaan piano- ja orkesterimusiikkia säveltäneen Skrjabinin tyyli jalostui varhaisista Chopin- ja Liszt-vaikutteista lyhyen Wagner-kauden kautta ennakoimaan 1900-luvun musiikin suuria mullistuksia, kuten atonaalisuutta. Säveltäjän kypsän kauden musiikille keskeisiä elementtejä ovat mm. kokosävelasteikko, oktatonisuus sekä monimerkityksellisesti dominanttinen ns. *Prometheus*-sointu. Merkillepantavasti 'sointu' ja 'asteikko' ovat hänen sävellystekniikassaan käytännössä sama asia. Ennenaikaisesti kuolleen säveltäjän *Mysterium*-nimisen pääteoksen oli tarkoitus olla Himalajan laella esitettävä universaali monitaiteinen speaktaakkeli, "suuri uskonnollinen synteesi kaikista taiteista – äänistä, hajusteista, valoista ja tanssista – joka julistaisi ihmiskunnan astumisen uuteen aikaan". Skrjabinin kymmenestä pianosonaatista viisi viimeistä syntyivät vuosina 1911–13 harjoitelmiksi tai fragmenteiksi tätä kesken jäänyttä suurteosta varten. Näistä varhaisin, nyt kuultava kuudes sonaatti op. 62 (1911) oli säveltäjälle itselleen erityisellä tavalla sekä kiehtova että kammottava, ja hän kieltäytyi esittämästä tätä uhkaavana painajaisena kokemaansa teosta julkisesti. Nuottiin kirjoitettuja ranskankielisiä esitysohjeita seuraamalla voimme saada käsitystä Skrjabinin tähän musiikkiin liittämistä tunteista. Teos alkaa "mystisen keskittyneesti", kunnes kolmannen tahdin "outo, siivekäs" kuvio ilmaantuu. Musiikki jatkuu "hillityn lämpimästi" kohti "mystistä henkäystä" ja "hellää aaltoa". Myöhemmin "uni saa muodon, selkeyden, hellyyden ja puhtauden" ennen dramaattista kliimaksia, jossa "kauhu nousee". Kuulemme "mystisen kutsun lumon" sekä "hilpeää ja voitonriemuista" musiikkia ennen "mystisten voimien avautumista". "Kaikesta tulee hurmaa ja suloisuutta" murretuissa säestyskuvioissa, mutta lopputuloksena on kuitenkin "nousevan kauhun sekoittuminen hulluun tanssiin".

Jarkko Hartikainen

Dream Transmission on viisiosainen sooloteos, jonka sävelsin klarinetisti Lauri Salliselle keväällä 2019. Hän kantaesitti teoksen Kuhmon Kamarimusiikkifestivaalilla 27.7.2019. Teoksen aihepiiri liittyy myyttiseen saarivaltakuntaan jossain kaukana. Paras tapa matkustaa sinne on unen ja musiikin siivin. Jokainen teoksen viidestä osasta on omistettu tietylle buddhalaiselle jumaluudelle, jota edustavat lausuttu mantra sekä symbolinen käsien asento mudra.

Teoksen toinen osa Equality lähtee liikkeelle japanilaisten yamabushi-vuoristoaskeettien laululla, joka on koko teoksen musiikillinen alkusolu.

Juha T. Koskinen (13.10.2019)

HEART OF LIGHT (2020) klarinetille, viululle ja pianolle

Uuden trioteokseni nimen "Heart of Light" voisi suomentaa "Valon sisin". Kaustisen Kamarimusiikkiviikon tilaaman teoksen sävellystyö tapahtuu Japanissa, jossa toimin sävellyksen vierailevana professorina Aichin taideyliopistossa Nagoyan lähellä. Japanissa asun perinteiseen tyyliin rakennetussa talossa kukkuloilla kaupungin ulkopuolella. Taloni puutarhassa sirittävät syksyllä laulukaskaat ja linnut pitävät omituista vinkuvaa ääntä. En lakkaa ihmettelemästä valon ja varjon käyttäytymistä taloni sisätiloissa. Valo siivilöityy sisään monesta eri kulmasta monenlaisten materiaalien lävitse. Pystyn myös itse luomaan hienovaraisia aste-eroja huoneita erottavien liukuovien asentoja säätelemällä.

Juha T. Koskinen (26.10.2020)

Béla Bartók: *Kontrasteja klarinetille, viululle ja pianolle* (1938)

Unkarilaissäveltäjä Béla Bartók (1881–1945) tunnetaan oman maansa kansanmusiikin ahkerasta keräämisestä ja tutkimisesta. Sävellyksissään hän ei kuitenkaan tyytynyt pelkästään tulkitsemaan tutkimusmatkojensa vaikutteita, vaan kehitti kansanmusiikin elementeistä oman persoonallisen sävelkielensä modaalisine melodioineen, mollia ja duuria yhdistävine sointuineen ja painokkaanterävine rytmeineen. Vaikka viululle, klarinetille ja pianolle sävelletty *Kontrasteja* (1938) edustaa Bartókin myöhäisintä uusklassista tyyliä, jossa kansanmusiikin vaikutteet ovat vähemmän ilmeisiä (mm. *Musiikkia jousisoittimille, lyömäsoittimille ja celestalle*, 6. jousikvartetto ja orkesterikonsertto), on siinä jälleen poikkeuksellisen selkeä ja suora yhteys unkarilaiseen kansanmusiikkiin. Tämän Bartókin ainoan puupuhaltimen sisältävän kamarimusiikkiteoksen tilasivat unkarilaisviulisti József Szigeti ja maineikas amerikkalainen klassisesta musiikista innostunut jazzklarinetisti Benny Goodman ("King of Swing"), joka oli jo esittänyt Mozartin klarinettikonserttoa ja -kvintettoa sekä tilannut maanmieheltään Aaron Coplandilta uuden konserton. Szigetin ja Goodmanin haaveissa oli Bartókin kymmentä vuotta aiemmin säveltämien kahden viulurapsodian tyylinen, itsenäisistä hitaasta ja nopeasta osasta sekä viulun ja klarinetin soolokadensseista koostuva teos, jonka eri osat mahtuisivat aikansa 78-kierroksen äänilevyformaatin kahdelle puolelle – toisin sanoen yhteensä kuusi-seitsemän minuuttia musiikkia. "Minua pyydettiin tekemään kolmivuotiaan vaate, mutta tuotin tarpeeksi pukeakseni aikuisen", totesi Bartók myöhemmin tästä 16-minuuttiseksi kamarimusiikin klassikoksi muodostuneesta kolmiosaisesta kokonaisuudesta. Teoksen nimessäkin näkyvät 'vastakohdat' on johdettu folkloristisesta "rubato-musiikista", jossa tasaista päätempoa kontrastoidaan hyvinkin erilaisilla vastatempoilla. Avausosa Verbunkos ottaa lähtökohdakseen sotilaiden värväystanssin ja toinen osa Pihenő (rentoutus) on lyyriinen, hieman gamelanin mieleentuova yömusiikki. Pyörremyrskyn kaltainen finaali Sebes käyttää alussaan rustiikkisesti poikkeusviritettyä viulua ja sisältää teoksen suurimmat kontrastit 13/8-tahtilajissa kulkevasta unkarilaisesta ns. "asak"-jytkeestä harmonisesti ja tempollisesti jännittävästi kelluvaan, melodisen melankoliseen keskitaitteeseen.

Jarkko Hartikainen